

Poissa olevalle vastaajalle tuomittu rangaistus

ASIAN VIREILLETULO

Tuomioistuinlain 3 luvun 2 §:n 2 momentin hovioikeuden on ilmoitettava valtioneuvoston oikeuskanslerille tietoonsa tulleista seikoista, jotka saattavat johtaa virkasyytteen nostamiseen hovioikeudessa.

Hovioikeuden presidentti on 7.6.2021 mainitussa tarkoituksessa lähettänyt oikeuskanslerinvirastoon hovioikeuden 11.5.2021 asiassa antaman tuomion. Hovioikeus oli kumonnut kärjäoikeuden 14.12.2020 asiassa antaman tuomion ja palauttanut asian kärjäoikeuteen uudelleen käsiteltäväksi.

Kärjäoikeus oli asiassa kutsunut vastaajan syytekohtien 1, 3, 5, 6, 8-14 ja 16-19 osalta pääkäsittelyyn oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 8 luvun 11 §:ssä säädetyin tavoin uhalla, että asia voidaan hänen poissaolostaan huolimatta ratkaista ja tällöin rangaistukseksi tuomita enintään kolmen kuukauden vankeusrangaistus. Koska kärjäoikeus oli asiassa tuominut vastaajan seitsemän kuukauden pituiseen vankeusrangaistukseen, oli asiassa hovioikeuden mukaan tapahtunut sellainen oikeudenkäyntivirhe, jonka vuoksi asia oli palautettava kärjäoikeuteen.

SELVITYS

Kärjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut kärjätuomari on 16.6.2021 antanut häneltä menettelystään pyytämäni selvityksen. Kärjäoikeuden laamanni on antanut asiasta lausunnon.

RATKAISU

Arviointi

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 8 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan vastaajaa ei voida tuomita rangaistukseen, ellei häntä ole henkilökohtaisesti kuultu tai häntä ole edustanut oikeudenkäyntiasiamies pääkäsittelyssä. Luvun 11 §:n 1 momentin mukaan sen estämättä, mitä mainitussa 3 §:ssä säädetään, asia voidaan tutkia ja ratkaista vastaajan poissaolosta huolimatta, jos hänen läsnäolonsa asian selvittämiseksi ei ole tarpeen ja hänet on sellaisella uhalla kutsuttu tuomioistuimeen. Tällöin voidaan tuomita rikesakko, sakkorangaistus tai enintään kolmen kuukauden vankeusrangaistus ja enintään 10 000 euron suuruinen menettämisseuraamus. Edelleen luvun 12 §:n mukaan sen estämättä, mitä 3 §:ssä säädetään, asia voidaan tutkia ja ratkaista vastaajan suostumuksella hänen poissaolostaan huolimatta, jos hänet on sellaisella uhalla kutsuttu tuomioistuimeen ja hänen läsnäolonsa asian selvittämiseksi ei ole tarpeen. Rangaistukseksi ei tällöin voida tuomita ankarampaa rangaistusta kuin yhdeksän kuukautta vankeutta.

Hovioikeuden ilmoituksen liitteenä olevista kärjäoikeuden tuomiosta ja hovioikeuden päätöksestä ilmenee, että kärjäoikeus oli asiassa viidentoista syytekohtan osalta kutsunut vastaajan pääkäsittelyyn uhalla, että asia voidaan hänen poissaolostaan huolimatta ratkaista ja tällöin rangaistukseksi tuomita enintään kolmen kuukauden vankeusrangaistus, ja että kärjäoikeus oli tuominut vastaajan seitsemän kuukauden pituiseen vankeusrangaistukseen. Edellä selostetussa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 8 luvun 12 §:ssä tarkoitettua vastaajan suostumusta ei asiassa ollut hankittu.

Kärjätuomari on kertonut selvityksessään, että kyseiseen asiaan oli yhdistetty kaksi muuta asiaa, joista toinen oli jaettu myöhemmin otettavaksi asiakokonaisuuteen, jotta saman vastaajan asiat saataisiin käsiteltyä yhdessä. Haastettaessa kyseistä myöhemmin käsiteltäväkseen jaettua rikosasiaa kärjätuomari ei ollut huomannut tarkistaa, että asioissa vastaajalle poissaolon varalle asetettu uhka olisi samanlainen. Hänellä ei mainitun huolimattomuutensa vuoksi kertomansa mukaan ollut ennen istuntopäivää ollut tiedossa, että toisessa haastehakemuksessa tarkoitettuun asiaan vastaaja oli syyttäjän käsityksen mukaan haastettava oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 8 luvun 11 §:n mukaisella uhalla ja toisessa asiassa saman luvun 12 §:n mukaisella uhalla. Kärjätuomari on tuonut ilmi, että asiaan oli liittynyt lukuisia vaatimuksia, syytekohtia ja vastaajia. Hän on todennut, että hän oli istunnossa päätynt ratkaisemaan vastaajan asiat yhdessä, vaikka hänen olisi tullut jättää asiat tältä osin yhdistämättä toisiinsa ja ratkaista ne erikseen. Kun hovioikeus on palauttanut asian käsiteltäväksi kärjäoikeuteen, käsitellään asia laillisessa järjestyksessä uudelleen. Kärjätuomari pyrkii ilmoittamansa mukaan jatkossa kiinnittämään huomiota haastamisen uhkiin aiempaa tarkemmin.

Käräjäoikeuden laamanni on ilmoittanut lausunnossaan, että hän on muistuttanut kärjätuomaria huolellisuudesta tuomitsemistoiminnassa sekä toimittanut asian osaston johtajalle yhtenäisen lainkäytön varmistamiseksi.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:ssä tuomarilta edellytetään virkatoimissaan huolellisuutta.

Kärjätuomari on menetellyt huolimattomasti tuomitessaan rikosasian pääkäsittelystä poissa olleen vastaajan ankarampaan seuraamukseen kuin mihin hänet oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 8 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan olisi voitu tuomita ja mihin hänet haasteessa oli ilmoitettu poissa olevana voitavan tuomita. Kyseisenlainen virhe kohdistuu tuomarin tehtävien ydinalueelle ja vaarantaa olennaisesti vastaajan oikeusturvaa. Vastaajan on pääkäsittelyyn osallistumista harkitessaan voitava luottaa siihen, ettei häntä poissaolevana tuomita ankarampaan rangaistukseen kuin millä uhalla hänet on asian istuntokäsittelyyn haastettu.

Kärjätuomarin virheen seurauksena asia on jouduttu palauttamaan käräjäoikeuden käsiteltäväksi, mikä on viivästyttänyt asian käsittelyä ja aiheuttanut lisäkustannuksia.

Johtopäätös ja toimenpide

Kärjätuomari on menetellyt lainvastaisesti tuomitessaan vastaajan ankarampaan seuraamukseen kuin mihin hänet asiassa olisi poissa olevana voitu tuomita ja mitä vastaajalle oli haasteessa ilmoitettu.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan jos virkamies, julkis-yhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan aihetta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun säännöksen nojalla kärjätuomarille huomautuksen hänen virheellisestä menettelystään.

Lähetän päätökseni tiedoksi asiasta ilmoittaneelle hovioikeuden presidentille sekä lausuntonsa asiasta antaneelle käräjäoikeuden laamannille.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Linda Harjutsalo